

การคุ้มครองการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาเฉพาะเฟซบุ๊กและอินสตาแกรม

ภารุจา บุญจรรุทัศน์^{*}
ศาสตราจารย์พิเศษศักดิ์ ทรายางกูร^{**}
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์^{***}

บทนำ

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) ที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยเป็นอย่างมากในปัจจุบันนั้นคือ เฟซบุ๊ก (Facebook)¹ ส่วนเครือข่ายสังคมออนไลน์ลำดับถัดมาที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยไม่แพ้เฟซบุ๊ก นั้นคือ อินสตาแกรม (Instagram) และไลน์ (LINE) ซึ่งอินสตาแกรมได้ถูกคิดค้นขึ้นมาที่ซานฟรานซิสโกโดยเควิน ซิสตรอม และไมเคิล ไมค์ ครีเกอร์² จากการพัฒนารูปแบบการให้บริการของทั้งเฟซบุ๊ก อินสตาแกรมและไลน์ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ง่ายและการกระจายช่องทางในการเพิ่มบุคคลติดต่อได้มาก ทำให้ทั้งบุคคลทั่วไปและกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ ใช้ประโยชน์จากช่องทางเหล่านี้มากขึ้น เช่น การประกาศขายสินค้าหรือบริการของบุคคลทั่วไปและกลุ่มธุรกิจ การสร้างแฟนเพจ การทำโฆษณาหรือการตลาดผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรม ซึ่งบุคคลทั่วไปและกลุ่มธุรกิจสามารถทำการโปรโมตสินค้าหรือบริการได้ง่ายเพราะสามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก³ สามารถทำผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้เลย ซึ่งในความเป็นจริงคู่สัญญาทั้งหลายอาจจะไม่เคยเห็นหน้ากันเลยก็ได้ การกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นต้องอาศัยความเชื่อถือและเชื่อมั่นระหว่างคู่สัญญา⁴

^{*} นักศึกษาลัทธิสุตตรนิตินิตศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอแบค

^{**} ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

^{***} ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

¹ SocialBakers, กรุงเทพฯเป็นเมืองที่มีคนเล่น Facebook มากที่สุดในโลก, At : <http://www.9tana.com/node/bangkok-most-facebook-user/>, (last visited 3 April 2013).

² คอม 5 ดาว, Instagram คืออะไร, ใน : <http://www.com5dow.com>. (last visited 3 April 2013).

³ Joan Godchild. Five hidden dangers of Facebook. At : http://news.cnet.com/8301-1009_3-20004511-83.html (last visited 5 April 2013).

⁴ นิธิมา ปะจันทุบุตร, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์”, วิทยานิพนธ์ปริญญา นิตินิตศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 2.

ในปัจจุบันปัญหาในการซื้อขายผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมมีเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคอาจไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร เช่น การเปิดเผยตัวข้อมูลสินค้าหรือบริการ การเปิดเผยตัวผู้ขาย ทำให้ผู้ที่เสียหายจากการซื้อขายผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมไม่สามารถเรียกให้ผู้ขายหรือผู้ประกอบการรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้ได้ และมีกรณีการหลอกลวงเกิดขึ้นมามากมายในปัจจุบัน อย่างกรณีกลุ่มผู้เสียหายกว่า 40 คน เดินทางเข้าแจ้งความเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปราม หลังถูกหลอกให้โอนเงินสั่งซื้อตุ๊กตา “เฟอร์บี้” ทางอินสตาแกรม แต่ไม่ได้รับสินค้าตามที่มีการตกลงซื้อขาย รวมมูลค่าความเสียหายกว่า 4.2 ล้านบาท⁵ หรือหลอกลวงซื้อเครื่องสำอาง⁶ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จำพวกไอโฟนหรือไอแพดทางเฟซบุ๊ก⁷ ซึ่งเมื่อมีกรณีปัญหาเกิดขึ้นก็จะเป็นเรื่องยากต่อผู้บริโภคในการจับกุมผู้ที่หลอกลวงมารับโทษและเรียกค่าเสียหายกลับคืน

ผู้เขียนมองว่าการทำสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยยังไม่แพร่หลายและมีการวางกฎระเบียบที่เข้มงวดมากนัก เหตุอีกประการที่ทำให้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมออนไลน์ของประเทศไทยยังไม่แพร่หลายมากอาจเป็นเพราะการขาดความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการ ดังเช่น การซื้อขายสินค้าผ่านทางเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมหรืออินเทอร์เน็ตเหล่านี้ ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นไม่กล้าตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตเพราะไม่ไว้วางใจผู้ขาย ไม่แน่ใจในตัวสินค้า หรือไม่แน่ใจว่าถ้ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นหรือมีปัญหาจะได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ จะสามารถร้องเรียนหรือติดตามดำเนินการกับบุคคลและกลุ่มธุรกิจต่างๆ หรือผู้ประกอบการได้เพียงใด

ในประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่กฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ แต่ด้วยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้นไม่ได้คุ้มครองเฉพาะเจาะจงลงไปในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต และส่วนกฎหมายด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเต็มที่ แต่กลับเป็นการคุ้มครองการทำธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยรวมเท่านั้น ประเด็นปัญหาจึงอาจมีหลายกรณี เช่น กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีมาตรการที่เหมาะสมและเพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร ควรมีการศึกษาถึงมาตรการที่เหมาะสมเฉพาะเรื่องไป และอาจอาศัยมาตรการอื่นๆ เช่น การให้ความรู้หรือคำแนะนำแก่ผู้บริโภค, การจัดทำแนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบการธุรกิจ (Best Practice), มาตรการส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐ, การตรวจตราหรือเฝ้าระวัง (surveillance) ตลอดจนการออกกฎหมายหรือกฎหมายเฉพาะเมื่อมีความจำเป็น การที่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้เพื่อรับรองสถานะทาง

⁵ จับแล้วนักต่อร่วมหลอกขายตุ๊กตาเฟอร์บี้, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ 8 กุมภาพันธ์ 2556.

⁶ pantip.com/topic/30903381,(last visited 15 February 2014).

⁷ <http://www.hedlomnews.com/hot-news/รวบสาวเหนือ หลอกขายไอโฟน 5 ผ่านเฟซบุ๊ก-Mo-May--.html>.(last visited 15 February 2014).

กฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการทำธุรกรรมหรือสัญญาให้มีผลเช่นเดียวกับการทำสัญญาตามหลักเกณฑ์ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ได้แก่ การทำเป็นหนังสือ การมีหลักฐานเป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อ กล่าวคือ ถ้ามีการทำสัญญาระหว่างบุคคลที่ใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามความหมายของกฎหมายแล้ว กฎหมายนี้ถือว่า การทำสัญญานั้นได้ทำตามหลักเกณฑ์ข้างต้นของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เป็นผลทำให้สัญญานั้นมีผลสมบูรณ์หรือใช้บังคับได้ตามกฎหมาย หรือเพราะเพชบุรีคและอินสตาแกรมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านคอมพิวเตอร์จึงทำให้เข้าไปมีบทบาทในชีวิตมนุษย์มากขึ้นทุกวัน จึงเกิดรูปแบบใหม่ของอาชญากรรมที่เกิดจากการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำผิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและนำกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Computer Crime Law) มาประยุกต์ใช้ด้วยและยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ และ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านทางเพชบุรีคและอินสตาแกรมได้ดี ยังทำให้ผู้บริโภคเหล่านี้ได้รับความเสียหายอยู่ ขณะที่ต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกามีการนำกฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และกฎหมายเรื่องการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้บังคับในปัจจุบัน เป็นกรอบทางกฎหมายของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความสอดคล้องกัน

เนื่องจากยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะในการควบคุมการทำธุรกรรมในส่วนที่เป็นโซเชี่ยลเน็ตเวิร์ค เช่น เพชบุรีคและอินสตาแกรม ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มาแก้ไข เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านทางเพชบุรีคและอินสตาแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาข้างต้นว่า การคุ้มครองผู้ที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านทางเพชบุรีคและอินสตาแกรมของบุคคลและกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการกระทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต การทำธุรกรรมต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ เพียงใด

ความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายในการคุ้มครองการทำธุรกรรมผ่านทางสังคมออนไลน์

จากการศึกษา พบว่าปัญหาการทำธุรกรรมผ่านสังคมออนไลน์ทางเพชบุรีคและการทำธุรกรรมผ่านสังคมออนไลน์ทางอินสตาแกรม เกิดขึ้นมาจากในปัจจุบันการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการทำธุรกรรมออนไลน์ในประเทศไทยขยายตัวเพิ่มมากขึ้น การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้บริโภคที่ปัจจุบันมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กันแพร่หลาย และมักจะบันทึกข้อมูลส่วนตัวเพื่อแสดงตัวตนในเครือข่ายนั้น ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกขโมยข้อมูลส่วนตัวของ

เจ้าของเครื่องเพื่อนำไปแอบอ้างทำธุรกรรมการเงินผ่านระบบออนไลน์ได้ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือรู้ไม่เท่าทันกลโกง จึงทำให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ เรื่องทั้งการถูกหลอก การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรม โดยใช้วิธีการก่อกวน ทำลายข้อมูลด้วยไวรัส (virus) วอร์ม (worm) โทรจัน (Trojan Horse) รวมถึงการปล่อยข่าวลอกลวงต่าง ๆ และการขาดระบบควบคุมการเข้าถึงเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ผลกระทบจากการฉ้อโกงดังกล่าว ได้ทำให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเพิ่มมากขึ้น ทั้งในการจัดจำหน่าย จัดส่งสินค้า และชำระเงินผ่านทางเว็บไซต์ หรือโดเมนปลอมของบริษัทให้บริการซื้อ-ขายผ่านอินเทอร์เน็ตที่สร้างขึ้นเลียนแบบ รวมทั้งผ่านทาง การส่งอีเมลล์หลอกล่อด้วยรางวัลเพื่อให้กรอกข้อมูลส่วนตัวที่ ใช้ระบุตัวตนของบุคคล โดยวิธีการที่ใช้กันจะมีทั้ง e-mail marketing การฟิชซิง (Phishing) การสแกมทางคอมพิวเตอร์ (Computer-related Scams) การถอดรหัสโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ผู้เขียนวิเคราะห์ถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายในการคุ้มครองการทำธุรกรรมผ่านทางสังคมออนไลน์ทั้งทางเฟซบุ๊กและทางอินสตาแกรมได้ว่า เป็นการซื้อขายที่แตกต่างในกรณีการซื้อขายสินค้าและบริการธรรมดา ที่ผู้ซื้อสามารถหยิบจับ พิจารณาตัวสินค้าหรือบริการได้โดยตรง ประกอบกับลักษณะของการทำธุรกรรมทางออนไลน์มีความแตกต่างจากการทำธุรกรรมทั่วไป ที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถเห็นหน้ากัน เพื่อทำการต่อรองราคากันได้ ความเชื่อใจกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่ว่า สินค้าที่ซื้อขายมีคุณภาพ สมกับราคาและจะได้รับของตรงตามที่ตกลงกันหรือไม่ ย่อมเกิดจากการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างผู้ซื้อผู้ขายโดยตรง ในทางกลับกันการซื้อขายสินค้าออนไลน์นั้นต้องอาศัยความไว้วางใจกันมากกว่า เนื่องจากผู้ขายและผู้ซื้อไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน ไม่อาจทราบได้อย่างไรว่ากำลังสื่อสารอยู่กับ นาย ก หรือ นาย ข หรือเป็นนาย ก นาย ข ตัวจริงหรือไม่ และถึงแม้ว่าในกรณีสินค้าหรือบริการนั้นซุดรุดบกพร่องหรือเสียหายผู้ซื้อสินค้าหรือบริการจะได้รับการคุ้มครองตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁸ หรือกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะให้การรับรองว่า การซื้อขายที่เกิดจากกระบวนการทางอินเทอร์เน็ตมีผลทางกฎหมายเท่าเทียมกับการทำสัญญาซื้อขายในรูปกระดาษ โดยห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง และวรรคสาม

“สัญญาจะขายหรือจะซื้อ หรือค้ำประกันในการซื้อขายทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับถึงสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงราคากันเป็นราคาสองหมื่นบาท หรือกว่านั้นขึ้นไปด้วย”

ดังกล่าว⁹ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภค ซึ่งในกรณีการซื้อขายสินค้าหรือบริการออนไลน์ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยทั่วไปก็คือ ชื่อผู้ใช้ (Username) และรหัสผ่าน (password) ที่ผู้ซื้อและผู้ขายจะได้รับเมื่อทำการลงทะเบียน (registration) หรือสมัครสมาชิกเว็บไซต์นั้น ๆ

จึงต้องมีกฎหมายที่สร้างกระบวนการให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคโดยกำหนดให้มีคนกลางคือ ผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ (Certification Authority) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เชื่อถือได้มารับรองว่า ผู้ขายรายนั้นมีตัวตนจริงในโลกอินเทอร์เน็ต ข้อมูลที่ผู้ซื้อได้รับมีความถูกต้องครบถ้วนและไม่ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข และมีการรักษาความลับของข้อมูล ซึ่งนำไปสู่การห้ามผู้ขายปฏิเสธความรับผิดชอบว่า ตนไม่ได้เป็นผู้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น โดยผู้ให้บริการออกใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์จะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งจะต้องมีระบบ วิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการดังกล่าว ทั้งนี้เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายกำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา¹⁰ ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา¹¹

⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7 “ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใดเพียง เพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

¹⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 33 ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่งดังกล่าว

ในการประกอบธุรกิจ ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

¹¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 34 ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ประกาศที่คณะกรรมการกำหนดหรือเงื่อนไขในใบอนุญาต

ในส่วนของการมาตรการความปลอดภัยป้องกันอาชญากรรมหรือการฉ้อโกง จะมีพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เพื่อมุ่งปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น เช่น โจมตีระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ การเข้าถึงข้อมูลแก้ไขหรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจารซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ก็มีลักษณะของมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน¹² ทั้งนี้ได้กำหนดโทษให้หนักขึ้นกับผู้ล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่บุคคลอื่นได้จัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะที่ได้นำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผยโดยมิชอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่เจ้าของระบบคอมพิวเตอร์¹³ ป้องกันการเข้าถึงโดยมิชอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยเฉพาะและมาตรการนั้นมีได้มีไว้สำหรับตน เช่น การเข้าระบบฐานข้อมูลลูกค้า¹⁴ กำหนดโทษแก่บุคคลที่กระทำโดยมิชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตัดกรับไว้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์มิว่าโดยวิธีใดและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมิได้มีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น การดักจับข้อมูลเกี่ยวกับเลขที่บัญชี เลขบัตรเครดิต รหัสผ่าน เป็นต้น¹⁵ กำหนดโทษแก่บุคคลที่ทำให้เสียหายทำลายแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ เช่น การแก้ไขรายการซื้อขายของคู่ค้า การส่งไวรัสทำลายข้อมูล¹⁶ กำหนดโทษแก่บุคคลที่กระทำโดยมิชอบไม่ว่าวิธีใดเพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นถูกระงับชะลอขัดขวางหรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ เช่น การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดขวางการให้บริการของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้ประกอบการ (Denial of service)¹⁷ กำหนดโทษแก่บุคคลที่ส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นโดยปกปิด หรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าวอันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข เช่น การส่งสแปมเมลที่ไม่ระบุชื่อผู้ส่งที่แท้จริง¹⁸

¹² พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 5.

¹³ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 6.

¹⁴ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 7.

¹⁵ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 8.

¹⁶ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 9.

¹⁷ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 10.

¹⁸ พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 11.

สำหรับในต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีความพยายามที่จะควบคุมการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์หรือข้อความโดยที่ผู้รับมิได้เรียกร้องจากผู้รับที่เรียกว่า สแปมเมลล์ นั้นถือเป็นการรบกวนสิทธิส่วนบุคคลโดยทางอิเล็กทรอนิกส์ประการหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์ เช่น ขายสินค้าหรือบริการ หรือชักชวนให้เข้าร่วมเครือข่ายธุรกิจขายตรง ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมากโดยในปีค.ศ. 1998 คณะกรรมาธิการค้าสหรัฐ (Federal Trade Commission : FTC) ได้ใช้กฎหมายว่าด้วยการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการควบคุมจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะหลอกลวงหรือทำให้ผู้รับเข้าใจผิด โดยถือว่าจดหมายดังกล่าวเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและหลอกลวง จะเห็นได้ว่า การที่ FTC นำกฎหมายว่าด้วยการค้าที่ไม่เป็นธรรม มาปรับใช้กับการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะกรณีจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีลักษณะหลอกลวงในเนื้อหาของการซื้อขายสินค้าหรือบริการ แต่รวมถึงกรณีที่มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่มีหัวข้อหรือลักษณะการส่งที่มีลักษณะเป็นสแปมเมลล์ ซึ่งทำให้ผู้รับเข้าใจผิดในแหล่งที่มาหรือที่อยู่ของผู้ส่ง ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและหลอกลวงเช่นกัน

ส่วนในประเทศสิงคโปร์ มีกฎหมายที่สร้างมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยเกี่ยวกับการประกอบธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่บัญญัติความผิดทางอาญาเอาไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยป้องกันอาชญากรรมหรือการฉ้อโกง ได้แก่¹⁹ ป้องกันการฉ้อโกง เช่น การส่ง scam²⁰ ป้องกันการฉ้อโกงโดยบุคคล เช่น การปลอมแปลงตัวตน²¹ หรือป้องกันการปลอมเอกสารหรือหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับประเทศญี่ปุ่น กฎหมายสำคัญที่ส่งเสริมธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของญี่ปุ่น คือ Act on the Protection of Personal Information 2003 ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ถือเป็นกฎหมายที่สามารถสร้างแนวทางในการป้องกันและลดปัญหาฉ้อโกงหรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ โดยนิสัยส่วนตัวของชาวญี่ปุ่นที่ไม่ชอบความเสี่ยงและรักความเป็นส่วนตัวสูง การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญมาก การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังได้กำหนดให้ภาคธุรกิจมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบไม่ให้เสียหาย สูญหาย หรือผิดพลาด ตัวอย่างของการใช้กฎหมาย เช่น การป้องกันการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในสมาร์ตการ์ดในการซื้อสินค้าออนไลน์

¹⁹ สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา. กฎหมายด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสิงคโปร์. ใน : <http://www.insaps.org/index.php>. (last visited 13 October 2013).

²⁰ The Penal Code of Singapore (Chapter 224) หมวด 17 มาตรา 415.

²¹ The Penal Code of Singapore (Chapter 224) หมวด 17 มาตรา 416.

ฉะนั้นในประเทศไทย ประเด็นสิ่งต่าง ๆ อันเนื่องมาจากผู้ประกอบการไม่ทำการค้าขาย โดยสุจริต โดยเฉพาะการหลอกลวงในเรื่องราคาซื้อขายสินค้าหรือบริการ เรื่องเจ้าของออนไลน์ที่แท้จริง การโฆษณาที่ก่อให้เกิดความหลงผิด หรือการฉ้อโกงออนไลน์ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ล้วนเป็นการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่ปลายเหตุ หากได้มีการรับรองคุ้มครองผู้บริโภคตั้งแต่หรือ ณ ขณะกำลังพิจารณาเลือกดูสินค้าหรือบริการผ่านทางสังคมออนไลน์ จึงควรที่จะต้องมีกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการให้บริการออกใบรับรองการควบคุมการประกอบธุรกิจการให้บริการออกใบรับรอง รวมทั้งการใช้ใบรับรองลายมือชื่อในธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การซื้อขายออนไลน์เป็นการซื้อขายตามคำพรรณนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 503 วรรคสอง คือ การซื้อขายที่ผู้ซื้อไม่เห็น หรือไม่ได้ตรวจสอบทรัพย์สินที่ซื้อขายกันก่อน แต่ตกลงซื้อโดยเชื่อถึงคำบรรยายถึงลักษณะรูปพรรณสัณฐาน และคุณภาพของทรัพย์สินนั้นตามที่ผู้ขายบอก หรือตามที่ได้บรรยายเอาไว้ และแม้บางกรณีผู้ซื้อจะเห็นทรัพย์สินนั้นแล้ว แต่ก็ยากที่จะทำตรวจสอบถึงคุณภาพได้ และผู้ซื้อตกลงซื้อโดยอาศัยคำบรรยายของผู้ขายเป็นหลัก ประกอบกับการตรวจสอบบุคคลที่ขายสินค้าออนไลน์ เป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่า บางรายมีการจดทะเบียนในต่างประเทศ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ทำให้ยากในการยืนยันตัวผู้กระทำความผิด ถึงแม้จะรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ก็มีข้อสงสัยว่า อาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดตัวจริงก็เป็นได้

เมื่อถูกหลอกลวงจากการขายสินค้าหรือบริการผ่านทางสังคมออนไลน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบหมายเลขประจำเครื่องคอมพิวเตอร์ (Internet Protocol : IP) หรือยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด มีบุคลากรไม่เพียงพอ ทั้งจำนวน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ไม่เท่าทันคนร้าย รวมถึงความล่าช้าในการเข้าถึงข้อมูลที่ทำให้ช้ากว่าคนร้ายเสมอกว่าจะตรวจสอบได้ก็ไม่อาจจะทำการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ในประเทศไทยพนักงานสอบสวนมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องการค้าขายออนไลน์ก็มีน้อย และส่วนใหญ่ก็ไม่เข้าใจวิธีการทำธุรกิจบนออนไลน์

สำหรับการควบคุมการประกอบพาณิชย์กึ่งนั้น ถึงแม้ว่าจะได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการค้าขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ผู้ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการค้าขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ต้องยื่นแบบการขอใบอนุญาตการให้บริการตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรวบรวมสถิติและทราบหลักฐานของผู้ประกอบพาณิชย์กึ่งบางประเภท มีการกำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นสำนักงานทะเบียนพาณิชย์ เพื่อรับจดทะเบียนพาณิชย์กึ่งตามประเภทที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด²² มาตรา 92 และยังคงกำหนดให้ผู้ประกอบพาณิชย์กึ่งแสดงใบทะเบียน

²² พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499, มาตรา 9 วรรคสี่ “เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมสถิติและทราบ

พาณิชย์ หรือไบแทนไบทะเบียนพาณิชย์ไว้ ณ สำนักงานในที่เปิดเผยซึ่งอาจเห็นได้ง่าย²³ หากแต่ ทว่าในประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2553 ในข้อ 3 มีการกำหนดไว้เฉพาะการซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยวิธีการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ไม่ได้มีการครอบคลุมไปถึงการซื้อขาย สินค้าหรือบริการในสื่อออนไลน์ด้วย จึงควรที่จะมีการแก้ไขประกาศฉบับนี้เพื่อให้ผู้ประกอบ พาณิชยกรรมในสื่อออนไลน์ต้องจดทะเบียนพาณิชย์กิจด้วย เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลไว้จะได้ง่าย ต่อการรวบรวมหลักฐานหากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าขายสินค้าหรือบริการผ่านทางสื่อ ออนไลน์ นอกจากนี้ควรกำหนดให้ต้องระบุข้อความการได้รับอนุญาตให้ทำการซื้อขายสินค้าหรือ บริการ โดยวิธีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและในสื่อออนไลน์ ให้ ผู้บริโภคเห็นเด่นชัดด้วย

นอกจากนี้ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวล กฎหมายอาญาก็เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก ต้องใช้อำนาจศาล พนักงานสอบสวนก็ไม่กล้าที่จะไป อายัดบัญชี กลัวเสี่ยงที่จะถูกฟ้องกลับ ดังนั้น ถึงแม้จะร้องทุกข์ดำเนินคดีกับพวกผู้กระทำความผิด ได้ แต่ก็ไม่สามารถได้ทรัพย์สินเงินทองกลับคืนมาได้ อีกทั้งความยุ่งยากในการพิสูจน์ความผิด ของผู้กระทำความผิด พวกหลอกลวงจากการขายสินค้าหรือบริการผ่านทางสังคมออนไลน์ จะมี ทีมงานหรือตัวการร่วมกับผู้กระทำความผิดหลายคน แบ่งหน้าที่กันทำ บางคนอาจไม่รู้จักกัน หรือ รู้จักกันเพียงชื่อเล่น หรือรู้จักกันทางออนไลน์ ไม่เคยเห็นหน้ากัน จึงเป็นการยากในการแสวงหา ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด ค่าชดเชยระหว่าง ผู้กระทำความผิดด้วยกัน ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดได้เลยโดยลำพัง ต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบ และการหาพยานหลักฐานอื่นประกอบก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย

ในส่วนของความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อโกง ธรรมดาตามมาตรา 341²⁴ การฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นบุคคลอื่นตามมาตรา 342²⁵ หรือการ

หลักฐานของผู้ประกอบพาณิชย์กิจบางประเภท ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็น สำนักงานทะเบียนพาณิชย์ เพื่อรับจดทะเบียนพาณิชย์กิจตามประเภทที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดได้ โดย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

²³ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499, มาตรา 14 วรรคสาม “ให้ผู้ประกอบพาณิชย์กิจแสดงไบ ทะเบียนพาณิชย์ หรือไบแทนไบทะเบียนพาณิชย์ไว้ ณ สำนักงานในที่เปิดเผยซึ่งอาจเห็นได้ง่าย”

²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือ บุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิด ฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

²⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 342 ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ

(1) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

ฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343²⁶ ปัญหาที่เกิดการฉ้อโกงในการซื้อขายผ่านทางสื่อออนไลน์ในช่องทางเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมนั้น จึงเป็นเรื่องที่ผู้กระทำความผิดแสดงข้อความอันเป็นเท็จเพื่อขายสินค้าหรือบริการ เป็นปัญหาที่ยากต่อการป้องกัน เพราะการโพสต์ข้อความลงในระบบสื่อออนไลน์ดังกล่าว ผู้ที่โพสต์ข้อความสามารถโพสต์เข้ามาในชื่อของตนเองหรือสร้างในชื่อของคนอื่น และเสนอขายสินค้าและบริการโดยที่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อไม่อาจทราบได้ว่า การเสนอขายสินค้าดังกล่าวเป็นความจริงเพียงใด ซึ่งต่างจากการขายสินค้าหรือบริการที่มีร้านค้าหรือตัวแทนที่ถูกต้อง ผู้ซื้อสามารถติดตามตัวผู้ขายได้ หรือบริษัทที่ให้บริการได้ การตรวจสอบว่าใครเป็นผู้ดำเนินการ เพราะการซื้อขายทางสื่อออนไลน์นั้น การใช้ชื่อหรือข้อมูลในทางสื่อออนไลน์มักจะไม่ได้ใช้ชื่อจริง ดังนั้น การตรวจสอบของพนักงานสอบสวนจึงต้องแกะรอยจากบัญชีของผู้ขายที่ระบุให้โอนเงินไป แล้วจึงติดตามตัวผู้กระทำความผิด แต่ในบางกรณีการติดตามเจ้าของบัญชีก็ไม่อาจได้ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ เพราะบางคนมีการรับจ้างเปิดบัญชีธนาคาร เพื่อให้มีการโอนเงินเข้าบัญชีดังกล่าว พนักงานสอบสวนจึงได้แต่เจ้าของบัญชีแต่ไม่ได้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง และถึงแม้จะสามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ก็ตาม แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้รับการเยียวยา เพราะเมื่อมีการชำระเงินไปแล้วและผู้กระทำความผิดได้นำเงินไปใช้หมดแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะนำมาคืนให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกหลอกเป็นจำนวนมากได้

บทสรุป

การซื้อขายสินค้าและบริการผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมมีปัญหาเกิดขึ้นเป็นอย่างมากมายที่ผู้บริโภคอาจไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร เช่น การเปิดเผยตัวข้อมูลสินค้าหรือบริการ การเปิดเผยตัวผู้ขาย ทำให้ผู้ที่เสียหายจากการซื้อขายผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมไม่สามารถเรียกให้ผู้ขายหรือผู้ประกอบการรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้ได้ และมีกรณีการหลอกลวงเกิดขึ้นมามากมายใน

เฟซบุ๊กและอินสตาแกรมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านคอมพิวเตอร์จึงทำให้เข้าไปมีบทบาทในชีวิตมนุษย์มากขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะในยุคแห่งข้อมูล

(2) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง

ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

²⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในมาตรา 342 อนุมาตราหนึ่ง อนุมาตราใดด้วย ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ข่าวสารอย่างในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งพัฒนาการเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย แต่ถึงแม้ว่าพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นจะถูกนำมาประยุกต์ใช้และก่อให้เกิดประโยชน์มากมายก็ตาม หากนำไปใช้ในทางที่ไม่ดีไม่ชอบแล้วก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ ดังนั้น จึงเกิดรูปแบบใหม่ของอาชญากรรมที่เกิดจากการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำผิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและนำกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Computer Crime Law) มาประยุกต์ใช้ด้วยและยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กฎหมายการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านทางเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมได้ดี ยังทำให้ผู้บริโภคเหล่านี้ได้รับความเสียหายอยู่ ขณะที่ต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกามีการนำกฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และกฎหมายเรื่องการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้บังคับในปัจจุบัน เป็นกรอบทางกฎหมายของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีความสอดคล้องกัน

เนื่องจากยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะในการควบคุมการทำธุรกรรมในสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กและอินสตาแกรม ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และทางเทคโนโลยีสารสนเทศมาแก้ไข เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านทางเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มครองผู้ที่ทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรมของบุคคลและกลุ่มธุรกิจต่างๆ ซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจากการกระทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต โดยแก้ไขเพิ่มเติมจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่บังคับใช้อยู่ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 โดยอาศัยการออกพระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง ซึ่งจะมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่รวดเร็ว หรือโดยการออกกฎหมายใหม่ที่เน้นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในกรณีนี้จะมีกระบวนการทางนิติบัญญัติหลายขั้นตอนอาจมีความล่าช้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาจากการทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กและอินสตาแกรม เพื่อเป็นการควบคุมและให้ความคุ้มครองธุรกิจบริการค้าขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สมควรมีการเพิ่มเติมประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ให้ผู้ประกอบการพาณิชย์กิจต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2553 ข้อ (3) ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499 โดยใช้ข้อความดังนี้ “การซื้อขายสินค้าหรือบริการ โดยวิธีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และในสื่อออนไลน์”

2. สมควรมีการออก “ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา เรื่อง การโฆษณาสินค้าหรือบริการในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 โดยกำหนดให้ข้อความในสื่อโฆษณาบริการค้าขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์มีรายละเอียดสาระสำคัญ คือ “ต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้ผู้ให้บริการค้าขายในสื่อออนไลน์ทางอิเล็กทรอนิกส์ “

3. สมควรมีการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กรณีมีการกรอกข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ สกุล เลขประจำตัวประชาชน ที่อยู่ ภาพถ่ายประจำตัว อีเมล หมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์ สถานที่ทำงาน เลขบัญชีธนาคาร รายละเอียดการเดินทาง ตำแหน่งที่ตั้ง ที่กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวม การนำไปใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ประมวลกฎหมายอาญา.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550.

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ.2499.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544.

คอม 5 ดาว, Instagram คืออะไร, ใน : <http://www.com5dow.com>. (last visited 3 April 2013). จับแล้วนักต่อร่วมหลอกขายตุ๊กตาเฟอร์บี้, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ 8 กุมภาพันธ์ 2556.

นิชธิมา ปะจันทุบุตร, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในสัญญาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์”, วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 2.

สถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา. กฎหมายด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของสิงคโปร์. ใน :
<http://www.insaps.org/index.php>. (last visited 13 October 2013).

Joan Godchild. Five hidden dangers of Facebook. At : http://news.cnet.com/8301-1009_3-20004511-83.html (last visited 5 April 2013).

<http://www.hedlomnews.com/hot-news/รวบสาวเหนือ หลอกขายไอโฟน 5 ผ่านเฟซบุ๊ก-Mo-May--.html>.(last visited 15 February 2014).

The Penal Code of Singapore (Chapter 224)
pantip.com/topic/30903381,(last visited 15 February 2014).

SocialBakers, กรุงเทพเป็นเมืองที่มีคนเล่น Facebook มากที่สุดในโลก, At :
<http://www.9tana.com/node/bangkok-most-facebook-user/>, (last visited 3 April 2013).